

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ Н. О. СТЕБЛИНИ
«ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
СУЧАСНОГО СВІТОПОРЯДКУ»¹**

Цифрові технології суттєвим чином трансформують політичні процеси у глобальних масштабах. І якщо на початкових етапах їхнього поширення вважалося, що в подальшій перспективі вони призведуть до демократизації суспільств, то сьогодні авторитарні держави ефективно застосовують їх як для придушення свобод у межах своїх кордонів, так і для втручання у політику зарубіжних держав. Існуючі на сьогодні підходи до вивчення цифровізації і досі беруть за основу так звану «теорію модернізації», що передбачає формування більш сприятливого клімату для впровадження цифрових технологій саме для більш демократичних держав. Авторка ж рецензованої монографії пропонує принципово відмінний підхід до вивчення цифрової політики, пропонуючи розглядати її як новий тип політики, що утворюється під впливом трансформації світопорядку і призводить до нових відмінних процедур формування політичних еліт, які через застосування слабких горизонтальних зв'язків розбудовують мережі. Ці процеси є глобальними і охоплюють держави різних типів. Це є безперечною перевагою окресленої роботи.

У першому розділі рецензованої роботи наведено сучасні концепції, що стосуються цифрової політики. Це «вірусна політика» Густафсона, «мережевий гейткіпінг» Мераз і Папачарізі, «економіка уваги» Голдбахера, «issue publics (або ж тематичних аудиторій)» Кім та ін. Вони якраз і беруться за основу вже для авторського погляду на визначення цифрової політики, цифровізацію політики, цифрових політичних практик. Важливими для розуміння цих феноменів є й зібрані авторкою моделі цифрової політики, які також стали підставою для окреслення власної моделі, що враховує базові цифрові можливості (тобто такі, що використовуються державами, незалежно від авторитаризму/демократичності – на нинішньому етапі цифровізації). Це конвергентність та горизонтальні мережеві зв'язки. У моделі виокремлюється інноваційне використання цифрових технологій, яке може бути притаманним державам різних типів. Цілком слушним є зауваження про те, що креативне застосування переваг цифровізації може бути характерне і для авторитарних держав. А от розмежовувати цифрову державну політику авторка пропонує через категорії цифрового поля та цифрового розриву. Ці фактори впливають на розбудову мереж, що є принципово важливою для сучасної політики, що інтенсивно цифровізується.

Ця ж модель формалізується потім у другому розділі роботи. Дуже детальним є опис цієї процедури. Вимірювати цифровізацію політики авторка рецензованої роботи пропонує через п'ять основних елементів:

- 1) політичних акторів, які за часів цифровізації стають вузлами, довкола яких утворюються мережі;
- 2) політичний топос;
- 3) норми взаємодії у сучасній цифровій політиці (тут виокремлюються емоційність, негативізм та персоналізація);
- 4) формати політичних текстів;
- 5) структуру цих текстів.

Корпуси текстів, що репрезентуватимуть цифрові практики держав, формуються за допомогою політичних новин, що завантажуються із сайтів президента (офіційна цифрова практика) та якісних онлайн масмедіа (масмедійна цифрова практика) за 15 років (2005-2019). Таким чином, через співставлення показників провідних політичних інститутів – окреслюється їхня трансформація під впливом цифровізації.

У третьому розділі детально вивчаються цифрові політики України, Білорусі та РФ, що аналізуються через 15 показників. Авторці вдається продемонструвати відмінні політичні процеси, що відбувалися у цих державах під впливом цифровізації. Тобто три держави адаптувалися до цифрових технологій різними шляхами. Домінантна офіційна цифрова практика в РФ сприяла формуванню масштабних централізованих мереж, вузли яких були пов'язані між собою тільки через фігуру лідера. Це призвело до деякої пасивності масмедійної практики, стабільності її показників, неспроможності опозиційних до режиму акторів розбудовувати мережі із інтенсивними контактами між вузлами. Натомість для України та Білорусі ситуація була відмінною через те, що офіційна

¹ Стеблина Н. О. *Цифровізація політики в контексті трансформації сучасного світопорядку*. Одеса: Фенікс, 2020. – 358 с.

цифрова практика демонструвала відмінну динаміку. Відповідно, для України уже в 2005 році були характерні децентралізовані мережі із інтенсивними контактами між політичними акторами, а у Білорусі фіксувалася тенденція до розбудови децентралізованих мереж на рівні масмедійної цифрової практики.

Подібні спостереження у четвертому розділі допомагають оцінити тенденції в інших державах колишнього СРСР, запропонувати нову методику для прогнозування змін у цифровій політиці.

Підсумовуючи, зазначимо, що використаний у роботі формально-модельний підхід допомагає продемонструвати відмінні підходи до конструювання цифрових політичних еліт на різних етапах цифровізації, відтворювати мережі взаємодії політичних акторів, простежувати трансформацію форматів та структури політичних текстів. Цей підхід беззаперечно може бути застосований для подальшого вивчення процесів цифровізації як у країнах колишнього СРСР, які є матеріалом для вивчення у рецензованій роботі, так і в інших державах.

Важливою є і запропонована типологія офіційних цифрових практик, яка дозволяє продемонструвати, що в авторитарних державах чи державах із перехідними режимами відбуваються відмінні процеси. У подальшому це має призвести до укладання нової типології цифрових режимів на основі запропонованої методики.

У цілому рецензована монографія Н. О. Стеблини «Цифровізація державної політики у контексті трансформації сучасного світопорядку» виконана на належному науковому рівні та, безсумнівно, може бути рекомендована до друку.

*Є.Г. Цокур – доктор політичних наук, професор,
Запорізький національний університет*